

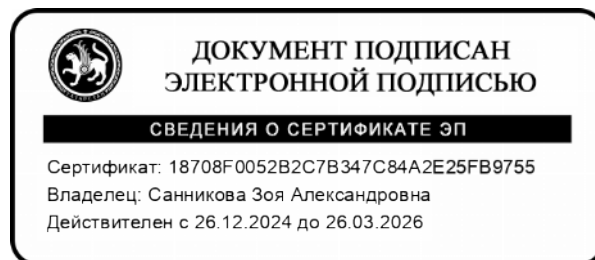
Управление образования исполнительного комитета НМР РТ
Муниципальное бюджетное учреждение дополнительного образования
«Центр внешкольной работы» для одарённых детей НМР РТ

ПРИНЯТО

на заседании методического совета
протокол № 1 от 29.08.2025 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор МБУ ДО «ЦВР»
для одарённых детей НМР РТ

Введено в действие приказом
№ 56 от 01.09.2025г.

**Дополнительная
общеобразовательная общеразвивающая программа
социально-гуманитарной направленности
“Кызыклы грамматика”**

**ДЕТСКОЕ ОБЪЕДИНЕНИЕ
«Туган тел»**

Год обучения: 2

Возраст воспитанников: 12-16 лет, 6-9 класс

Срок реализации: 1 год

Составила
педагог дополнительного образования
высшей квалификационной категории
Хайруллина Гульназ Рашитовна

г. Нижнекамск, РТ

**Дополнительная
общеобразовательная общеразвивающая программа
социально-гуманитарной направленности
“Кызыклы грамматика”**

Аңлатма язуы

**Өстәмә белем бирү программасы түбәндәге дәүләт документларына нигезләнеп
язылды:**

- Федеральный Закон от 29.12.2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации» (с изменениями и дополнениями);
- Закон Республики Татарстан «Об образовании» от 22.07.2013 г. № 68-ЗРТ (с изменениями и дополнениями);
- Закон Республики Татарстан «О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан» от 08.07.1992 г. № 1560-ХП (с изменениями и дополнениями);
- Закон Республики Татарстан «Об отдельных мерах по защите прав и законных интересов ребенка в Республике Татарстан» от 29.04.2022 г. № 26-ЗРТ (с изменениями и дополнениями);
- Приказ Министерства просвещения РФ от 07.07.2022 г. № 629 «Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по дополнительным общеобразовательным программам»;
- «Методические рекомендации по проектированию дополнительных общеразвивающих программ (включая разноуровневые программы)» (Письмо Департамента государственной политики в сфере воспитания детей и молодежи МОиН РФ от 18.11.2015 г. № 09-3242);
- «Методические рекомендации по проектированию и реализации дополнительных общеобразовательных программ» Письмо МОиН РТ от 07.03.2023 г. № 2749/23;
- «Требования к содержанию и оформлению образовательных программ дополнительного образования детей» Письмо от 18.06.2003 г. № 28-02-484/16;
- Стратегия развития воспитания в Российской Федерации на период до 2025 года, утвержденная Распоряжением Правительства Российской Федерации от 29.05.2015 г. № 996-р.;
- Стратегическая инициатива «Новая модель системы дополнительного образования», одобренная Президентом Российской Федерации 27.05.2015 г.;
- Государственная программа Российской Федерации «Развитие образования», утвержденная Постановлением Правительства Российской Федерации от 26.12.2017 г. № 1642 (с изменениями и дополнениями);
- Федеральный Закон Российской Федерации «Об основных гарантиях прав ребёнка в Российской Федерации» от 24.07.1998 г. № 124-ФЗ (с изменениями и дополнениями);
- Приказ МОиН РТ от 20.03.2014 г. № 1465/14 «Об утверждении Модельного стандарта качества муниципальной услуги по организации предоставления

дополнительного образования детей в многопрофильных организациях дополнительного образования в новой редакции»;

- Приказ Министерства просвещения РФ от 03.09.2019 г. № 467 «Об утверждении Целевой модели развития региональных систем дополнительного образования детей» (с изменениями и дополнениями);

- Приказ Министерства труда и социальной защиты Российской Федерации от 22.09.2021г. № 652н «Об утверждении профессионального стандарта «Педагог дополнительного образования детей и взрослых»;

- Приказа МОиН РТ от 19.05.2021 г. № под-732/21 «О внедрении Навигатора дополнительного образования Республики Татарстан»;

- Национальный проект «Образование», утвержденный на заседании президиума Совета при Президенте Российской Федерации по стратегическому развитию и национальным проектам (протокол от 24.12.2018 г. № 16);

- Постановление Главного государственного санитарного врача РФ от 28.09.2020 г. №28 «Санитарно-эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи» (Санитарные правила 2.4.3648-20);

- «Концепция развития дополнительного образования детей до 2030 года» Распоряжение Правительства Российской Федерации от 31.03.2022 г. № 678-р (с изменениями и дополнениями);

- Программа развития МБУ ДО «Центр внешкольной работы» для одаренных детей НМР РТ на 2022-2030 уч.гг.;

- Устав МБУ ДО «Центр внешкольной работы» для одарённых детей НМР РТ;

- Локальные нормативные акты Центра, утвержденные в 2024 году.

Социаль-гуманитар булган өстәмә белем бирү программасында укытуның традицион булмаган яңа формаларына һәм алымнарына зур игътибар бирелә. Бу юнәлештә балаларның белем һәм күнекмәләрен тикшерүдә объектив һәм уңайлы ысулларның берсе булган тестлар аеруча киң файдаланыла. Тестлар ике бүлектән тора: теориягә караган тест сораулары һәм гамәли тест сораулары. Тестлар “жиңелдән-авырға” принцибы буенча биреләчәк. Тестлар белән беррәттән, грамматик биремнәр, проект эшләре башкару да каралган.

Балаларның аралашу сәләтен, ижадилығын үстерү өстендә эшләүгә өстенлек бирү әлеге программаны гадәтидән аерып тора. Бу юнәлештә эшләү балага үзен шәхес буларак югары бәяләргә мөмкинлек бирәчәк, чөнки программаны уңышлы үзләштергән очракта бала конкурентлыкка сәләтле, грамоталы, заман таләпләренә җавап бирерлек шәхес буларак формалаша. Бу программаның **актуальлеген** күрсәтә.

Теория белән беррәттән гамәли биремнәр башкару да күздә тотыла. Мисалларның татар әдәбияты әсәрләреннән, вакытлы матбугаттан, фольклор әсәрләреннән, мөкальләрдән, халык җырларыннан һәм шулай ук сөйләм теленнән алынуы, балаларны проект эшенә, өстәмә үзләнүгә этәрү, рус әдәбияты белән бәйләнештә карау программаның **яңалыгы** булып тора.

Программаның **педагогик максатчанлыгы**: теоретик материал ижади практика белән бәйләнеп бара; бала үз эшенә бурыч куя һәм аны чишү юлын үзе сайлый; бала

практик эшне башкарганда теоретик материалны һәрдаим яңартып-искә төшереп тора - бу үз чиратында ижади тонусны арттыра. Баланың ижади фикерләү сәләте үсә, төрле яшъ үзенчәлеге булган балаларда лидерлык күнекмәләре, толерантлылык арта. Эзләнү-тикшеренү эшләре балаларда төркем эшчәнлегенә катлаулы бурычларын хәл итүдә тәҗрибә өсти, шәхсән һәм төркемдә эшләү күнекмәләре арта.

Өстәмә белем бирү программасы түбәндәге **максатны** куя:

- туган тел өлкәсендә белем һәм тәрбия бирүдә теоретик биремнәрне үзләштерүне гамәли яктан җиңеләйтү;

Өстәмә белем бирү программасы түбәндәге **бурычларны** куя:

белем бирү бурычы:

- туган тел фәне өлкәсенә кызыксыну уятуны дәвам итү;
- татар әдәби теленнән белемнәрне тирәнәйтү, сүзлек запасын арттыру;
- олимпиада, фәнни конференция, бәйгеләрдә үз көчәңне сынап карауга кызыксыну аша мотивлаштыруны дәвам итү; туган тел серләренә төшенү өстендә эшләүгә этәргеч бирү.

тәрбияви бурычлар:

- тәрбияләнүчедә киңкырлы мәдәни фикер йөртү сәләте формалаштыру;
- ватанпәрвәрлек хисе тәрбияләү;
- китап, фәнни чыганаclar белән эшләү культурасы булдыру.

үстерелешле бурычлар:

- зирәклек һәм тапкырлык сыйфатын үстерү;
- мөстәкыйль рәвештә тикшеренү эшенә тарту;
- китап һәм фәнни чыганаclar белән шәхсән һәм төркемдә эшли белү күнекмәләре булдыру.

Программаның үзенчәлеге. Өстәмә белем бирү программасы баланың югары мотивациясен саклап калуға нигезләнә, туган тел белеме өлкәләренә тирән күзәтү ясый һәм теория белән практиканы үзара бәйләп бирә. Туган тел һәм туган тел әдәбиятының бәйләнешле алып барылуы грамоталы, тирән белемле шәхес тәрбияләүгә йогынты ясый, ике өлкәдә дә тиешле белем туплауга ярдәм итә. Программа шәһәркүләм һәм республикакүләм чараларны исәпкә алып төзелде. Шул сәбәпле, бала бәйге һәм конференцияләрдә алдагы әзерлек белән катнаша ала. Бала программа үтәлешендә психологик уңай шарт тоя.

Балаларның яшъ аралыгы 12-16 яшъ. Программа балаларның яшъ үзенчәлеген исәпкә алып төзелде. Балалар ижади сәләтләренә карап оештырылды, конкурска нигезләнү булмады. Состав һәр ел үзгәрергә мөмкин. Төркемдә 12 бала: 10 кыз, 2 малай.

Программа сроклары: 36 атнага 6 сәгать исәбеннән 216 сәгатькә төзелде. 1 нче сентябрьдән 30нчы майга кадәр вакыт аралыгында үткәрү күздә тотыла. Материаллар шул вакыт аралыгында үзләштереп бетерерлек итеп алынды.

Өстәмә белем бирү буенча занятиеләр 1нче гимназиянең 305нче кабинетында үткәрелә.

Балалар оешмасы бюджетлы муниципаль өстәмә белем бирү оешмасы “Сәләтле балалар белән эшләүче мәктәптән тыш үзәге” нигезендә эшли.

Программаны тормышка ашыруның планлаштырылган вакыты нәтижеләргә ирешү өчен тормышка ашырыла.

Занятиеләрнең режимы һәм формасы. Елга 216 сәгать исәбеннән төзелде. Атнага 6 сәгать итеп өч көн үткәрелә. Эшчәнлек формасына килгәндә, темага карап төркемдә һәм шәхси итеп үткәрелә.

Занятиеләр атнага 6 тапкыр (көнөнә 2 сәгатьтән артык түгел) үткәрелә. Занятие дәвамлыгы – 40 минут, занятиеләр арасында 10 минутлык тәнәфес каралган. Эшнә оештыру формалары: төркемдә, индивидуаль, парларда алып барылачак.

Электрон укыту һәм дистанцион белем бирү технологияләрен куллану (ЭО и һәм ДОТ)

Үзәктә өстәмә гомуми белем бирү һәм гомуми үстерү программаларын гамәлгә ашыруда электрон укыту һәм дистанцион белем бирү технологияләрен куллануның максаты: Үзәктә тәрбияләнүчеләргә, кайда яшәвенә-вакытлыча тукталуына, сәламәтлегенә, ижтимагый катламына, шулай ук гадәттән тыш шартларга (ЧС, карантин һ.б.ш.) карамастан, чикләүсез, сыйфатлы белем алуга бердәм мәгълүмати-белем бирү мөхите тудыру.

Өстәмә гомуми белем бирү һәм гомуми үстерү программаларында электрон укыту һәм дистанцион белем бирү технологияләрен куллану чагылыш таба һәм түбәндәге формалар кулланылырга мөмкин:

- консультация;
- лекция;
- семинар;
- практик занятие;
- лаборат эш;
- контроль эш;
- аудиториядән тыш мөстәкыйль эш;
- фәнни-тикшеренү эшләре.

Социаль-гуманитар булган өстәмә белем бирү программасында укытуның традицион булмаган яңа формаларына һәм алымнарына зур игътибар бирелә. Бу юнәлештә балаларның белем һәм күнекмәләрен тикшерүдә объектив һәм уңайлы ысулларның берсе булган тестлар аеруча киң файдаланыла. Тестлар ике бүлектән тора: теориягә караган тест сораулары һәм гамәли тест сораулары. Тестлар “жиңелдән-авырға” принцибы буенча биреләчәк. Тестлар белән беррәттән, грамматик биремнәр, проект эшләре башкару да каралган.

Программаны үзләштерүдән көтелгән нәтижеләр

- бала татар теле һәм әдәбияты аша телнең милли үзаңны белдерүгә нигез булуын күзаллый;
- укучыларда телдән һәм язма сөйләмне дөрес итеп төзүгә уңай караш тәрбияләнә, алар аны шәхеснең тәрбияле булу билгесе итеп кабул итә;
- туган телдә (татар телендә) орфоэпик, лексик һәм грамматик төшенчәләрен, сөйләм әдәбе кагыйдәләрен үзләштерә, аралашуның максат һәм бурычларынан чыгып, тиешле тел берәмлекләреннән урынлы итеп файдалана белә;

- аралашу вакытында өйрәнелгән тел берәмлекләрен танып-белү һәм гамәли максатлардан чыгып файдалана;
- төрле чыганаclar белән ирекле эш алып бара.

Мониторинг. Контроль төре.

Әлеге программаны тулысынча гамәлгә кую өчен төрле контроль төрләре кулланыла:

- башлангыч (яки кереш) контроль баланың үсеш дәрәжәсен билгеләү өчен үткәрелә;
- агымдагы – баланың занятиеләр үткәрү барышындагы эшчәнлеген тикшерү өчен гамәлгә ашырыла;
- арадаш – занятие-зачет, тест, проект яклау;
- гомуми – комплекслы тикшерү эше.

Баланың программа үзләштерү дәрәжәсен тикшерү максатыннан, **контроль биремнәр** (татар теленең орфографиясен тикшерү максатыннан), **текст анализы** (лингвистик анализ башкару күздә тотыла), **проект эше** (табышмаclar бүлгә буенча баланың мөмкинлекләреннән чыгып башкарыла, курс тәмамлангач гомуми эш проекты көтелә), **тест, тәржемә текстлары** (рус һәм татар әдәбиятының үзенчәлекләрен тирәнтен аңлау өчен) кебек эш төрләре кулланыла. Балаларның белемнәрен мониторинглау максатыннан, кереш контроль эш, арадаш һәм йомгаклау биремнәре башкару күздә тотыла. Олимпиада, конкурс, конференцияләрдә актив катнашу, проект эшләре яклау көтелә.

Йомгаклау ясау формалары. Программаны үзләштергәннән соң баланың катнашкан бәйгә, олимпиада һәм конференцияләреннән чыгып, йомгак ясала. Нинди нәтижеләргә ирешкән, диплом, грамоталары исәпләнә. Диагностик карта ярдәмендә шәхси үсешә бәйләнә. Бу программа үзләштерү алдыннан һәм аннан соң булган үзгәрешләрен мониторинглау өчен уңайлы.

3.4. 216 сәгать исәбеннән Туган тел фәннәнән укуту планы

№	Бүлек исеме, тема	Сәгать саны	Теория	Практика	Контроль формасы
1.	Кереш занятие	1	1		
1.1.	Куркынычсызлык техникасы белән танышу	1	1		
2.	Түгәрәк эшен оештыру. Танышу. Дидактик уеннар	18	5	13	
2.1	Ребуслар төзәргә өйрәнәбез. “Татарстан шәһәрләре” 3нче сентябрь - терроризм белән көрәш теләктәшлегә көне	2	1	1	
2.2	Дидактик уеннар “Тематик лото”	2	1	1	
2.3	Кроссвордлар төзү һәм чишү. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 1нче занятие. Кереш. Төп аңлатмалар һәм терминнар	4	1	3	

2.4	Дидактик уеннар “Бәхетле очрак”	2		2	
2.5	Сүз уеннары “Ижек аукционы”	2		2	
2.6	“Тәржемәче” уен-ярыш	2		2	
2.7	Проект эше “Кызыклы грамматика”	4	2	2	Проект эше
3.	“Әдәпле сүзләр” дөньясында	14	4	10	
3.1	Комплиментлар әйтәбез	4	2	2	
3.2	Телефоннан сөйләшү әдәбе	4	2	2	
3.3	Өлкәннәр һәм яшьтәшләр белән сөйләшү әдәбе	3		3	
3.4	Балалар ижаты конкурсы “Ана - бөөк исем...”	3		3	Инша, рәсем
4.	“Исемен матур-кемнәр куйган?” Исемнәр тарихы	30	13	17	
4.1	Исемнәр кайчан барлыкка килгән? Кешегә ни өчен исем кирәк? Кешегә ни өчен исем кушыла?	4	2	2	
4.2	Исем кушу йоласы	4	2	2	
4.3	Борынгы һәм хәзерге исемнәр. Синең гаиләңдәге кешеләрнең исемнәре нәрсәне аңлата?	4	2	2	
4.4	Фамилияләр һәм отчестволар кайчан барлыкка килгән?	4	2	2	
4.5	Шәжәрә төзү тарихы. бнчы ноябрь – ТР Конституциясе көне	4	2	2	Шәжәрә төзү
4.6	Танылган шәхесләрнең шәжәрәләре белән танышу	2	1	1	
4.7	Исемнәрнең тарих белән бәйләнеше	4	2	2	
4.8	Сыйныфташлар исемлеген барлау. 20нче ноябрь – Бала хокуклары көне. «Закон белән якланган балачак» әңгәмә-уены	4		4	
5.	Татар халкының яраткан бәйрәмнәре һәм йолалары	36	18	18	
5.1	“Сөмбелә” бәйрәменең тарихы	4	2	2	
5.2	“Сабантуй” бәйрәменең тарихы	4	2	2	
5.3	“Яңа ел” бәйрәме тарихы. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 2нче занятие. Без - жәяүлеләр.	4	2	2	
5.4	“Нәүрүз” бәйрәме тарихы. 12 декабрь – РФ Конституциясе көне	4	2	2	
5.5	“Каз өмәсе” тарихы.	4	2	2	
5.6	Татар халык уеннары	4	2	2	
5.7	Татар халык ашлары. 18 декабрь -	4	2	2	стенгазета

	«Гражданнар оборонасы көне»				
5.8	Исем кушу йоласы	4	2	2	
5.9	“Аулак өй” йоласы	4	2	2	
6.	“Мин-интервьюер”	21	7	14	
6.1.	Әңгәмә кору серләре. Сораулыкларны дәрәс әзерләү	4	2	2	
6.2.	Төрле һөнәр иясенә “дәрәс” сорулар төзү	4	2	2	
6.3.	Медицина хезмәткәре белән әңгәмә	2	1	1	
6.4.	Ашханә хезмәткәре белән әңгәмә. “Укучыларның Интернет челтәрендә куркынычсызлыгы” Бөтенроссия дәрәсе	2	1	1	
6.5.	Китапханәче белән әңгәмә.	2		2	
6.6	Исәп-хисап бүлгә белән әңгәмә	2		2	
6.7	Житәкче белән әңгәмә. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 3нче занятие. Без - пассажирлар	2	1	1	
6.8	Газета-журналлардагы интервьюлар белән танышу	3		3	Сорулык
7.	“Театр яктылыкка, нурга илтә”	40	18	22	
7.1.	Беренче барлыкка килгән театрлар тарихы белән танышу.	4	2	2	
7.2.	Күрсәтелгән беренче сәхнә әсәрләре, беренче афишалар.	2	1	1	
7.3.	Беренче ир-ат театр артистлары (Портретларын, слайдлар карау)	2	1	1	
7.4.	Беренче хатын-кыз театр артистлары.	2	1	1	
7.5.	Театрда татар милли киёмнәре (калфак, түбәтәй, альяпкыч, читек, камзул һ.б)	4	2	2	Проект эше
7.6.	Гимназиянең көнкүреш музеена сәяхәт. Киём элементлары белән танышу	2	1	1	
7.7.	Татарстан театрлары тарихы. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 4нче занятие. Велосипедта йөрүнең куркынычсызлыгы.	4	2	2	
7.8.	Түбән Кама театры артистлары, режиссёры.	2	1	1	
7.9.	Түбән Кама театры репертуары	2	1	1	
7.10	Т.Миңнуллин исемендәге театрга виртуаль сәяхәт	2		2	

7.11	Татар театры жанрлары	4	2	2	
7.12	Иң беренче театраль труппалар	2	1	1	
7.13	Татарча театр карау, бәя бирү	4	1	3	
7.14	Театрга хас элементлар: ремарка, афиша, анонс	4	2	2	
8.	“Халкымның күренекле шәхесләре”	42	15	27	
8.1.	Татар халкының күренекле язучылары	2	1	1	
8.2.	Татар халкының күренекле язучылары, аларның дәрәслеккә кермәгән әсәрләре	4		4	
8.3.	Күренекле шагыйрьләр	2	2		
8.4.	Татар халкының күренекле шагыйрьләре, аларның дәрәслеккә кермәгән әсәрләре	4		4	
8.5.	Танылган композиторлар	2	1	1	
8.6.	Татар халкының күренекле көйләре. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 5нче занятие. Светофор сигналлары.	2		2	
8.7.	Татар халык көйләрен башкаручылар	2	1	1	
8.8.	Мәшһүр рәссамнар	2	1	1	
8.9.	Бөек картиналар	2		2	
8.10.	Татар скульпторлары	2	1	1	
8.11.	Сыннар	2		2	
8.12.	Советлар Союзы геройлары	2	1	1	
8.13.	Күренекле татар галимнәре	4	2	2	
8.14.	Татар балетмейстерлары.	2	1	1	
8.15.	Татар легендалары	4	2	2	Проект эше
8.16.	Татар эстрада йолдызлары Куркынычсызлык минуты. ПДД. 6нчы занятие. Зачет-дәрес.	4	2	2	
9	Олимпиада, бәйге, конференция, төрле чаралар	12	6	6	
9.1	“Юл һәлакәте корбаннары” истәлегенә көзгә, кышкы, язгы, жәйгә каникуллар алдыннан чара.	4	4		
9.2	Олимпиада сораулыклары белән танышу	2		2	
9.3	Урта сыйныф укучылары өчен	2		2	

	олимпиада сораулыклары белән танышу				
9.4	Танылган геройлар	2	1	1	
9.5	Тикшеренү эшләре конференциясенә театр буенча темалар тәкъдим итү	2	1	1	
10	Йомгаклау. Курс буенча проект эше	2	1	1	Проект эше
	Барлыгы:	216	88	128	

Вакыт бүленеше схемасы:

№	Продолжительность занятия	Периодичность в неделю	Кол-во час./занятий в неделю	Кол-во часов/занятий в год
1.	2 сәгать/2 часа	3 тапкыр/3 раза	6 сәг/6 занятий	216 сәг/216 занятий

Эчтәлек.

Тема 1.1. Куркынычсызлык техникасы белән танышу

Тема 2.1 Ребуслар төзүгә өйрәнәбез. “Татарстан шәһәрләре”. 3нче сентябрь - терроризм белән көрәш теләктәшлеге көне

Теория. Ребус төзүгә өйрәтү. Терроризмның куркыныч афәт икәнлеген турында мәгълүмат бирү.

Практика. Ребуслар төзү.

Тема 2.2. Дидактик уеннар “Тематик лото”

Теория. Лото төзүгә өйрәтү.

Практика. Тематик лотолар төзү.

Тема 2.3. Кроссвордлар төзү һәм чишү.

Куркынычсызлык минуты. ПДД. 1нче занятие. Кереш. Төп аңлатмалар һәм терминнар

Теория. Кроссвордлар төзүгә өйрәтү. Юл йөрү кагыйдәләре буенча төп терминнар һәм аңлатмалар белән таныштыру.

Практика. Кроссвордлар төзү.

Тема 2.4. Дидактик уеннар “Бәхетле очрак”.

Практика. “Бәхетле очрак” уены уйнау.

Тема 2.5. Сүз уеннары “Ижек аукционы”

Практика. “Ижек аукционы” сүз уеннары уйнау.

Тема 2.6. “Тәржемәче” уен-ярыш

Практика. “Тәржемәче” уен-ярыш уйнау.

Тема 2.7. Проект эше “Кызыклы грамматика”

Теория. Проект төзүгә өйрәтү.

Практика. “Кызыклы грамматика” темасына төрле форматта проект башкару.

Тема 3.1. Комплиментлар әйтәбез

Теория. Сөйләшү әдәбен үзләштерү.

Практика. Бер-берең белән аралашканда әдәплә сүзләр кулланып, комплимент ясау.

Тема 3.2. Телефоннан сөйләшү әдәбе.

Теория. Телефоннан сөйләшү әдәбен өйрәнү, исәнләшү-сабуллашу сүзләрен, сорауларны урынлы куллануны төшендерү.

Практика. Телефоннан диалог оештыру.

Тема 3.3. Өлкәннәр һәм яшьтәшләр белән сөйләшү әдәбе.

Практика. Өлкәннәр һәм яшьтәшләр белән сөйләшү әдәбенә өйрәтү, сүзләрен урынлы куллану күнекмәләре булдыру.

Тема.3.4. Балалар ижаты конкурсы «Мы будем вечно прославлять ту женщину, чьё имя Мать!» - «Ана- бөөк исем!»

Практика. «Мы будем вечно прославлять ту женщину, чьё имя Мать!» - «Ана- бөөк исем!» балалар ижаты конкурсы оештыру, төрле материаллардан башкарылган эшләренә тәкъдир итү.

Тема 4.1. Исемнәр кайчан барлыкка килгән? Кешегә ни өчен исем кирәк? Кешегә ни өчен исем кушыла?

Теория. Исемнәрнең килеп чыгышы, тарихы белән таныштыру, тарихи үзенчәлеген аңлату.

Практика. Исемнәрне барлау, тарихи һәм заманча жирлектә тикшерү.

Тема 4.2. Исем кушу йоласы.

Теория. Исем кушу йоласы белән таныштыру. Төрле халыклардагы үзенчәлекне чагыштыру.

Практика. Исем кушу йоласы буенча видеоматериал карау.

Тема 4.3. Борынгы һәм хәзерге исемнәр. Синең гаиләңдәге кешеләрнең исемнәренә нәрсәне аңлата?

Теория. Исемнәрнең тарих белән бәйләнешен ачыклау.

Практика. Кеше исемнәренә аңлатмалары белән танышу. “Исемең матур-кемнәр куйган?” китабы белән эш.

Тема 4.4. Фамилияләр һәм отчестволар кайчан барлыкка килгән?

Теория. Фамилияләр һәм отчестволарның тарих белән бәйләнешен ачыклау.

Практика. Фамилияләр һәм отчестволарны тикшерү, революциягә кадәр һәм аннан соң фамилия һәм отчестволар бирелүне тикшерү.

Тема 4.5. Шәжәрә төзү тарихы.

Теория. Шәжәрә, аларны төзү тарихын аңлату.

Практика. Шәжәрә төзү.

Тема 4.6. Танылган шәхесләрнең шәжәрәләре белән танышу

Теория. Танылган шәхесләрнең шәжәрә тарихын аңлату.

Практика. Танылган шәхесләрнең шәжәрәләре белән танышу, социаль катламын, чыгышын билгеләү.

Тема 4.7. Исемнәрнең тарих белән бәйләнеше.

Теория. Исемнәрнең тарих белән бәйләнешен аңлату.

Практика. Тарихның төрле этапларында исемнәр, аларның үзгәрешен тикшерү.

Тема 4.8. Сыйныфташлар исемлеген барлау

Практика. Сыйныфташлар исемлеген барлау, санау, статистика төзү.

Тема 5.1. “Сәмбелә” бәйрәменең тарихы.

Теория. “Сәмбелә” бәйрәменең тарихы белән танышу.

Практика. “Сәмбелә” бәйрәме турында видеофильмнар карау.

Тема 5.2. “Сабантуй” бәйрәменең тарихы.

Теория. “Сабантуй” бәйрәменең тарихы белән танышу.

Практика. “Сабантуй” күренешләрен оештыру.

Тема 5.3 “Яңа ел” бәйрәме тарихы. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 2нче занятие. Без - жәяүлеләр.

Теория. “Яңа ел” бәйрәме тарихы белән таныштыру. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 2нче занятие. Без - жәяүлеләр.

Практика. Яңа ел бәйрәме элементларын кабатлау. Юл йөрү кагыйдәләрен искә төшерү.

Тема 5.4. “Нәүрүз” бәйрәме тарихы. 1нчы ноябрь – ТР Конституциясе көне

Теория. “Нәүрүз” бәйрәменең тарихы белән танышу.

Практика. “Нәүрүз” элементларын сәхнәләштерү.

Тема 5.5. “Каз өмәсе” тарихы.

Теория. “Каз өмәсе” бәйрәменең тарихы белән танышу.

Практика. “Каз өмәсе” элементларын сәхнәләштерү.

Тема 5.6. Татар халык уеннары

Теория. Татар халык уеннары, милли элементлары белән танышу.

Практика. Татар халык уеннары элементларын сәхнәләштерү.

Тема 5.7. Татар халык ашлары

Теория. Татар халык ашлары белән танышу. Стена газетасы чыгару.

Практика. Татар халык ашларын презентацияләү.

Тема 5.8. Исем кушу йоласы

Теория. Исем кушу йолалары белән танышу.

Практика. Әдәби әсәрләрдә, театр-кинофильмнарда исем кушу белән бәйле эпизодлар белән эш.

Тема 5.9. “Аулак өй” йоласы

Теория. Аулак өй йоласы белән танышу.

Практика. Аулак өй элементларын сәхнәләштерү.

Тема 6.1. Әңгәмә кору серләре. Сораулыктарны дөрөс эзерләү.

Теория. Интервью алу өчен сорау төзү буенча белемнәрне актуальләштерү.

Практика. Сораулыктар эзерләү.

Тема 6.2. Төрле һөнәр иясенә “дөрөс” сораулар төзү.

Теория. Интервью өчен сораулар төзү буенча теоретик белемнәрне актуальләштерү.

Практика. Сораулар төзү һәм үзара әңгәмә кору.

Тема 6.3. Медицина хезмәткәре белән әңгәмә.

Теория. Медицина хезмәткәре белән әңгәмә өчен сораулар төзү буенча теоретик белемнәрне актуальләштерү.

Практика. Сораулар төзү һәм үзара әңгәмә кору.

Тема 6.4. Ашханә хезмәткәре белән әңгәмә. “Укучыларның Интернет челтәрендә куркынычсызлыгы” Бөтенроссия дәресе.

Теория. Ашханә хезмәткәре белән әңгәмә өчен сораулар төзү буенча теоретик белемнәрне актуальләштерү.

Практика. Сораулар төзү һәм үзара әңгәмә кору. “Укучыларның Интернет челтәрендә куркынычсызлыгы” темасына материаллар белән танышу.

Тема 6.5. Китапханәче белән әңгәмә. 20нче ноябрь – Бала хокуклары көне. «Закон белән якланган балачак» әңгәмә-уены.

Практика. Китапханәче белән әңгәмә өчен сораулар төзү һәм үзара әңгәмә кору. «Закон белән якланган балачак» әңгәмә-уены оештыру.

Тема 6.6. Исәп-хисап бүлеге белән әңгәмә.

Практика. Исәп-хисап бүлеге белән әңгәмә өчен сораулар төзү һәм үзара әңгәмә кору.

Тема 6.7. Житәкче белән әңгәмә. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 3нче занятие. Без – пассажирлар.

Теория. Житәкче белән әңгәмә өчен сораулар төзү буенча теоретик белемнәрне актуальләштерү.

Практика. Сораулар төзү һәм үзара әңгәмә кору. “Без – пассажирлар” темасы буенча видеоматериаллар белән танышу.

Тема 6.8. Газета-журналлардагы интервьюлар белән танышу.

Практика. Төрле өлкәдәге һөнәр ияләре белән оештырылган әңгәмәләр белән танышу, аларның үзенчәлекләрен билгеләү.

Тема 7.1. Беренче барлыкка килгән театрлар тарихы белән танышу.

Теория. Беренче театрларның барлыкка килү тарихы, артистлар составы, труппалары белән танышу.

Практика. Беренче театрлар турында видеоматериаллар, фотоальбомнар белән танышу.

Тема 7.2. Күрсәтелгән беренче сәхнә әсәрләре, беренче афишалар.

Теория. Беренче сәхнә әсәрләре, беренче афишалар белән таныштыру.

Практика. Беренче сәхнә әсәрләре, беренче афиша материаллары белән танышу.

Тема 7.3. Беренче ир-ат театр артистлары.

Теория. Беренче ир-ат театр артистлары составы белән таныштыру.

Практика. Беренче ир-ат театр артистлары. Портретларын, слайдлар карау.

Тема 7.4. Беренче хатын-кыз театр артистлары. **12 декабрь** – РФ Конституциясе көне.

Теория. Беренче хатын-кыз театр артистлары составы белән таныштыру. **12 декабрь** – РФ Конституциясе көне.

Практика. Беренче хатын-кыз театр артистлары портретларын, слайдлар карау **12 декабрь** – РФ Конституциясе көненә багышланган видеоматериаллар карау.

Тема 7.5. Театрда татар милли киёмнәре (калфак, түбәтәй, альяпкыч, читек, камзул һ.б.)

Теория. Милли киём элементлары, аларның исемнәре белән таныштыру.

Практика. Театрда татар милли киёмнәре буларак калфак, түбәтәй, альяпкыч, читек, камзул һ.б. кулланылышын видеоматериаллар, фотоматериаллар аша тикшерү.

Тема 7.6. Гимназиянең көнкүреш музее сәяхәт. Киём элементлары белән танышу.

Теория. Гимназиянең көнкүреш музее тарихы белән таныштыру. Киём элементлары турында сөйләү.

Практика. Гимназиянең көнкүреш музее сәяхәт. Киём элементларын карау.

Тема 7.7. Татарстан театрлары тарихы. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 4нче занятие. Велосипедта йөрүнең куркынычсызлыгы.

Теория. Татарстан театрлары тарихы, аларның исемнәре, статуслары белән таныштыру. Велосипедта йөрү кагыйдәләрен искә төшерү.

Практика. Татарстан театрлары тарихы буенчы “Виртуаль сәяхәт” оештыру.

Тема 7.8. Түбән Кама театры артистлары, режиссёры. 18 декабрь - «Гражданнар оборонасы көне».

Теория. Түбән Кама театры артистлары, режиссёры белән таныштыру. «Гражданнар оборонасы көне» турында аңлату.

Практика. Түбән Кама театры артистлары, режиссёры белән “Виртуаль әңгәмә” оештыру. «Гражданнар оборонасы көне» турында видеоматериаллар белән таныштыру. Проект эше башкару.

Тема 7.9. Түбән Кама театры репертуары.

Теория. Репертуар төшенчәсен аңлату.

Практика. Түбән Кама театры репертуарын барлау.

Тема 7.10. Т.Миңнуллин исемендәге театрга виртуаль сәяхәт.

Практика. Т.Миңнуллин исемендәге театрга сәяхәт, фикир алышу, башка театрлар белән чагыштыру.

Тема 7.11. Татар театры жанрлары.

Теория. Театр жанры турында теоретик белемнәрен актуальләштерү, тирәнәйтү.

Практика. Театр жанрларын барлау, тарих белән бәйләнешен ачыклау.

Тема 7.12. Иң беренче театраль труппалар.

Теория. Труппа төшенчәсен аңлату. Тарих, дин белән бәйләнешен ачыклау.

Практика. Беренче оешкан театраль труппалар, аларның исемнәрен барлау.

Тема 7.13. Татарча театр карау, бәя бирү.

Теория. Аннотация, рецензия, бәя бирү төшенчәләрен аңлату.

Практика. Татарча театр карау, аңа телдән бәя бирү, уңай-тискәре якларын ачыклау.

Тема. 7.14. Театрга хас элементлар: ремарка, афиша, анонс.

Теория. Ремарка, афиша, анонс турында төшенчә бирү, аңлату.

Практика. Драма әсәрләреннән ремарка, афиша, анонс төшенчәләрен табу, билгеләү.

Тема 8.1. Татар халкының күренекле язучылары.

Теория. Татар халкының күренекле язучылары турында белешмә бирү.

Практика. Татар халкының күренекле язучыларын барлау, әдәби мирасларын тикшерү, әдәбиятка алып килгән яңалыкларын ачыклау.

Тема 8.2. Татар халкының күренекле язучылары, аларның дәрәслеккә кермәгән әсәрләре.

Практика. Татар халкының күренекле язучылары, аларның дәрәслеккә кермәгән әсәрләрен барлау, сәясәт, тарих белән бәйләнешен ачыклау.

Тема 8.3. Күренекле шагыйрьләр.

Теория. Күренекле шагыйрьләр исемлеген булдыру, алар турында белешмә бирү.

Тема 8.4. Татар халкының күренекле шагыйрьләре, аларның дәрәслеккә кермәгән әсәрләре.

Практика. Татар халкының күренекле шагыйрьләре, аларның дәрәслеккә кермәгән әсәрләрен барлау, сәясәт, тарих белән бәйләнешен ачыклау.

Тема 8.5. Танылган композиторлар.

Теория. Татар халкының күренекле композиторлары исемлеген булдыру, алар турында белешмә бирү.

Практика. Татар халкының күренекле композиторлары, аларның дөньякүләм танылган әсәрләрен барлау, сәясәт, тарих белән бәйләнешен ачыклау.

Тема 8.6. Татар халкының күренекле көйләре. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 5нче занятие. Светофор сигналлары.

Практика. Татар халкының күренекле көйләрен тыңлау, бәя бирү, тарихның чагылышын билгеләү. Светофор сигналлары турында видеоматериаллар карау.

Тема 8.7. Татар халык көйләрен башкаручылар.

Теория. Татар халык көйләре жанрлары турында төшенчә аңлату, башкаручылар белән таныштыру.

Практика. Татар халык көйләрен башкаручылар исемлеген туплау, башкарган жырларын барлау.

Тема 8.8. Мәшһүр рәссамнар.

Теория. Мәшһүр рәссамнар турында төшенчә аңлату, татар халкының танылган рәссамнары белән таныштыру, кыскача биографик белешмә бирү.

Практика. Татар халкының бөек рәссамнары исемлеген туплау, фотосурәтләрен карау.

Тема 8.9. Бөек картиналар.

Практика. Татар дөньясының бөек картиналары, аларның дөньякүләм танылганнарын барлау, сәясәт, тарих белән бәйләнешен ачыклау.

Тема 8.10. Татар скульпторлары.

Теория. Мәшһүр скульпторлар турында төшенчә аңлату, татар халкының танылган скульпторлары белән таныштыру, кыскача биографик белешмә бирү.

Практика. Татар халкының бөек скульпторлары исемлеген туплау, фотосурәтләрен карау.

Тема 8.11. Сыннар.

Практика. Татар дөньясының бөек сыннары, аларның дөньякүләм танылганнарын барлау, сәясәт, тарих белән бәйләнешен ачыклау. Б.Урманченең “Ияләр” сыннар галереясына виртуаль сәяхәт.

Тема 8.12. Советлар Союзы геройлары

Теория. Советлар Союзы геройлары турында төшенчә аңлату, татар халкының ССГ белән таныштыру, кыскача биографик белешмә бирү.

Практика. Татар халкының ССГ исемлеген туплау, фотосурәтләрен карау. Якташыбыз Калимулла Якупов турында материаллар белән танышу.

Тема 8.13. Күренекле татар галимнәре.

Теория. Мәшһүр галимнәр турында төшенчә аңлату, татар халкының танылган галимнәре белән таныштыру, кыскача биографик белешмә бирү.

Практика. Татар халкының бөек галимнәре исемлеген туплау, фотосурәтләрен карау, алар эшләгән өлкәләргә билгеләү.

Тема 8.14. Татар балетмейстерлары.

Теория. Татар балетмейстерлары турында төшенчә аңлату, татар халкының танылган балет башкаручылары белән таныштыру, кыскача биографик белешмә бирү.

Практика. Татар халкының бөек балетмейстерлары исемлеген туплау, фотосурәтләрен карау, алар яшәгән өлкәләргә билгеләү.

Тема 8.15. Татар легендалары.

Теория. Татар дөньясына кереп калган бөек шәхесләр-легендалар исемлеген туплау.

Практика. Татар дөньясына кереп калган бөек шәхесләрнең күренекле өлкәләре. Проект эше башкару.

Тема 8.16. Татар эстрада йолдызлары. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 6нчы занятие. Зачет-дәрес.

Теория. Татар эстрада йолдызлары турында төшенчә аңлату, алар белән таныштыру, кыскача биографик белешмә бирү.

Практика. Татар эстрада йолдызлары исемлеген туплау. Башкарган жырларын билгеләү. Куркынычсызлык минуты. ПДД. 6нчы занятие. Зачет-дәрес үткәрү.

Тема 9.1. “Юл һәлакәте корбаннары” истәлегенә көзгә, кышкы, язгы, жәйгә каникуллар алдыннан чара.

Теория. Көзгә, кышкы, язгы, жәйгә каникуллар алдыннан “Юл һәлакәте корбаннары” истәлегенә инструктажны искә төшерү, видеороликлар карау, рәсем ясау, буклетлар эшләү.

Тема 9.2. Олимпиада сораулыклары белән танышу

Практика. Олимпиада биремнәрен үтәү.

Тема 9.3. Урта сыйныф укучылары өчен сораулыклары белән танышу.

Практика. Олимпиада биремнәрен үтәү.

Тема 9.4. Башлангыч һәм урта звено укучылары өчен “Фәнгә беренче адым” XII Республикакүләм тикшеренү һәм проект эшләре конференциясе.

Теория. Конференциядә катнашу өчен кирәкле теоретик белемнәрне туплау.

Практика. Конференциядә чыгыш ясау.

Тема 9.5. Тикшеренү эшләре конференциясенә театр буенча темалар тәкъдим итү.

Теория. Конференциядә катнашу өчен материалларга теоретик күзәтү ясау.

Практика. Чыгыш ясау.

Тема 10. Йомгаклау. Курс буенча проект эше.

Практика. Өстәмә занятиеләрдә алган белемнәрнең тормышта кирәклегә, актуальлеген ачуны проект эшләре башкару, яклау.

Тәрбияче өчен кулланылган әдәбият

1. Вагыйзов С.Г. Кызыклы грамматика. Укытучылар өчен кулланма Казан, «Мәгариф», 2002.
2. Вәлиева Ф.С, Саттаров Г.Ф. Урта мәктәп һәм гимназияләрдә татар телен укыту методикасы. Казан, «Раннур», 2002.
3. Ибраһимов С.М. Синтаксик стилистика. Студентлар өчен кулланма. Казан университеты нәшрияты, 1989.
4. Максимов Н. В. Урта мәктәптә татар телен укыту. Укытучылар өчен кулланма. Казан, «Мәгариф». 2004.
5. Максимов Н.А, Трофимова С.М., Хәмидуллина М.З. Татар теленнән дидактик материаллар. Укытучылар өчен кулланма, Казан, “Мәгариф”, 2000.
6. Татар әдәбияты. Теория. Тарих. Казан, «Мәгариф» нәшрияты, 2006.
7. Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теленнән программа: 5-11 нче сыйныфлар.-Казан: Мәгариф, 2010.

8. Татар урта мәктәпләре өчен әдәбият программалары. 5-11 нче сыйныфлар. Казан, «Мәгариф» нәшрияты, 2010.

9. Хаков В.Х. Татар теле стилистикасы. Укытучылар өчен кулланма, Казан, Татарстан кит., нәшр, 1980.

10. Шакиржанова Ә.Б. Татар теле орфографиясенң кыен очраклары һәм балаларның грамоталылыгын күтәрү юллары. Казан, Школа, 2009.

Тәрбияләнүче өчен кулланылган әдәбият

1. Галиуллина Г.Р. Татар теле, лексикология (таблицалар, схемалар, анализ үрнәкләре, күнегүләр, сүзлекчә). Казан, «Мәгариф» нәшрияты, 2007.

2. Курбатов Хәлиф. Татар теленң лингвистик стилистикасы һәм поэтикасы. «Мәгариф» нәшрияты, 2002.

3. Максимов .Н. В. Татар теленнән тестлар. Уку-укыту ярдәмлеге. Казан, «Мәгариф» нәшрияты, 2008;

4. Сафиуллина Ф.С, Зәкиев М.З. Хәзерге татар әдәби теле. Урта һәм югары уку йортлары өчен дәреслек, Казан, «Мәгариф», 2002.

5. Сафиуллина Ф.С, Ибраһимов Г.Б. Хикмәтле дә, бизәкле дә туган тел. Казан, 1998.

6. Татар теленнән бердәм Республика имтиханына әзерләнәбез. Татар мәктәпләре һәм рус мәктәпләренң татар сыйныфлары өчен кулланма. Школа, Казан, 2008.

7. Шакиржанова Ә.Б. Татар теле орфографиясенң кыен очраклары һәм балаларның грамоталылыгын күтәрү юллары. Казан, Школа, 2009.

Интернет ресурс

https://studopedia.su/17_101187_suzik-avazlar-sistemasi.html

Лист согласования			Тип согласования: последовательное	
N°	ФИО	Срок согласования	Результат согласования	Замечания
1	Санникова З.А.		 Подписано 17.12.2025 - 15:40	-